

Psykologtidningen recenserar film

4 Psyk-tecken = Mycket bra

Revolutionary Road

En film om medelklassens uteblivna revolt

Regi: Sam Mendes

Bild: Paramount

Medelklassens uteblivna revolt

Av *Cecilia Hector*

Låt mig föreslå att ni börjar med att läsa romanen av Richard Yates från 1961. Den är intressant inte minst för att den, trots att den är så bra och gjorde ett så stort intryck på den amerikanska läsekretsen, inte översattes till svenska förrän filmen var på väg hit i nådens år 2009. Det är också en klar fördel att nyligen ha läst boken när man ser den känsliga filmatiseringen gjord av äkta paret Sam Mendes (*American Beauty*, som ni kanske minns, har han också regisserat) och Kate Winslet.

Det man då inte kan undgå att lägga märke till är att den inre monologen, som romanen i långa stycken bygger på, i filmatiseringen helt har strukits. Men bilden, skådespeleriet ersätter den med råge.

Hur ofta suckar vi inte över filmatiseringar som misslyckas med att överföra litteraturen till bildmediet. Här kan man inte klaga. Här ser vi hur delikatt vår förmåga att tolka minspel, röstlägen och kroppsspråk är. Det är som om vi här kan påminna oss om hur allas våra filmatiseringar i nattliga drömmar utgör grunden för vår intuitiva förståelse av filmspråket.

DET HAR SKRIVITS spaltmeter om den här filmen och den har inspirerat till lysande granskningar av det svenska förortslivets helvete. Vad finns för mig att tillägga? Kanske att historien så som den berättas av Richard Yates är en ypperlig illustration till Freuds strukturella teori – den som grafiskt föreslår en fiktiv uppdelning av vårt psyke i ett Jag, ett Det och ett Överjag. Jaget anpassar sig till gängse krav och konventioner

medan Detet gör uppror och kräver sitt utlopp i längtan efter att få göra snedsteg och släppa loss det vi älskar att kalla vårt "rätta jag". Och så har vi då det här besvärliga och moraliserande Överjaget som hävdar att det då sannerligen inte är tillåtet att ge efter för drifterna.

I Revolutionary Road får vi bevittna hur det intellektuella paret Wheeler sakta men säkert mals ner i medelklassens gjutform och riskerar förlora allt det som gjort dem speciella i sina och andras ögon. Vi får följa hemmafru Aprils försök att finna en utväg, där Paris hägrar och där hon ska vända på könsschablonerna och försörja familjen så att maken ska få "förverkliga sig själv". Hon brinner av lust att göra en insats, bli agent i sitt eget liv, inte bara ett tillbehör i makens och barnens liv.

Det är kanske konstigt att denna så välkända och i stora drag övervunna kvinnokamp kan engagera en modern svensk publik. Jag tänker mig att det beror på att kvinnokampen nu handlar om något mer fundamentalt än rollfördelningen mellan man och kvinna i industrisamhället.

DET HANDLAR mer om kvinnans existentiella ångest, den som man med Maria Sveland kan kalla "Bitterfittans" belägenhet. Det är när kvinnan inser att moderskapet inte går att delegera och att faderns uppgift är en annan än moderns. I hemmafruhelvetet gick mången kvinna under därför att könsfördelningen var så extremt stereotyp. Vi kämpar fortfarande för att hitta en balans mellan könen i vuxentillvaron. Paret Wheeler på Revolutionary Road och deras grannar blir, sett i dagens ljus, så rörande tydliga, att vi kan luta oss tillbaka och se på våra egna liv ur deras perspektiv.

För oss psykologer är det inte minst intressanta i berättelsen att de verkligt drabbande replikerna kommer från grannfamiljens son, som givit upp hoppet om att bli förstörd och nu lever sina dagar på det lokala mentalsjukhuset. Han levererar sanningar om det han iakttar utan hänsyn till konvens och blir på så sätt en roande samtalspartner ända tills han sätter fingret på de verkligt ömmande punkterna. Han är historiens narr. Som sådan är han perifer, men hans ord blir centrala och medför att händelseförloppet får en helt ny vändning.

Det är också intressant att medan alla andra personer i romanen får meddela sig till läsaren också via inre monologer/tankar, så behövs det inte när det gäller den "sinnesjuka" Han talar direkt från Detet, utan omväg via Jagets censur och Överjagets krav.

CECILIA HECTOR

Filmskribent, psykoanalytiker

e-post: cecilia.hector@spray.se

Mars 2009